

Engelskans smidighet och svenskans friktion

Språk, kapital och arbete i den »gröna» industrin

Av ANDREAS NUOTTANIEMI

Abstract

Nuottaniemi, Andreas, andreas.nuottaniemi@biling.su.se, Senior lecturer, Department of Swedish Language and Multilingualism, Centre for Research on Bilingualism, Stockholm University: “The Flexibility of English and the Friction of Swedish: Language, Capital, and Labor in the ‘Green’ Industry”. *Språk och stil* NF 35, 2025, pp. 194–224.

This study investigates the role of language in the capital-driven “green transition”, focusing on Northvolt’s battery factory in Skellefteå. By integrating critical sociolinguistics with Marxist value theory, the analysis explores how language ideologies and practices interact with capitalist-organized work processes. The study reveals that English, as the working language, facilitates the recruitment of a global workforce but simultaneously hinders the integration of migrant workers into the local community. This dynamic is analyzed through a Marxist lens, showing how language practices are shaped by and contribute to broader economic structures. The results demonstrate that the function of language in the “green” industry is closely linked to capitalism’s need for a flexible and disciplined workforce, shaping language practices and ideologies in significant ways. The findings are based on extensive ethnographic research, including field notes, interviews, and media representations, providing a comprehensive understanding of the sociolinguistic landscape unfolding in the wake of the Northvolt factory. The article contributes to the critical sociolinguistic literature by combining language ideology with Marxist critique of political economy, offering new insights into the role of language in modern industrial settings.

Keywords: language ideologies; capitalist labor processes; green industry; ethnography; Marxist value theory.

1 Inledning

Det engelska språkets ökade närvaro på arbetsplatser har länge varit en vattendelare i Norden (Lønsmann 2024, Mortensen 2024). Medan somliga välkomnar engelskan som en självklar del av arbetslivets internationalisering eller som ett verktyg för att utjämna maktbalansen mellan infödda och inflyttade på arbets-

Tack till temanumrets redaktörer samt Johannes Samuelsson, Madeleine Eriksson, Johan Örestig Kling och två anonyma granskare som avsevärt bidragit till att förbättra denna artikel genom kritiska kommentarer på tidigare versioner. Alla kvarvarande brister bär jag naturligtvis själv ansvaret för.

<https://doi.org/10.61965/sos.2025.62938>

Språk och stil: Tidskrift för svensk språkforskning, NF 35, 2025. ISSN: 1101-1165 E-ISSN: 2002-4010

marknaden, ser andra den som ett potentiellt hot mot majoritetsspråket och den nationella sammanhållningen. Samtidigt lyfts nationalspråken allt oftare fram i den politiska debatten i samtliga skandinaviska länder, där det blivit vanligt att ställa krav på språkliga färdigheter i dessa för att få tillgång till såväl den reguljära arbetsmarknaden som olika välfärdsfunktioner (Milani m.fl. 2021).

Men vilken roll spelar dessa delvis motstridiga ideologier om språk (Cavanaugh 2020) för de reellt existerande språkpraktikerna på skandinaviska arbetsplatser? Och vilken är relationen till den mer grundläggande ramfaktor som i marxistisk terminologi brukar beskrivas som samhällets *bas* (Marx 1970), det vill säga mervärdesproduktionen, kapitalismens *stumma tvång* (Mau 2021)? I norra Sverige kan dessa processer just nu undersökas i samband med att stora socioekonomiska förändringar på kort tid utmanat etablerade sätt att använda och resonera om språk. Efter decennier av avfolkning och nedmontering av välfärdsstaten genomgår för närvarande flera norrländska kommuner omfattande samhällsomvandlingar i spåren av miljardinvesteringar i påstått fossilfri energiproduktion (Näsman m.fl. 2024). Eftersom företagen i denna så kallade gröna omställning föredrar att lokalisera produktionen till perifera platser, där närheten till naturresurser och billig energi uppväger bristen på lokalt tillgänglig arbetskraft (Dunlap 2023), har de blivit helt beroende av en rörlig och flexibel arbetskraft. Omställningen har därför också med nödvändighet skapat arbetsplatser och samhällen präglade av ökad språklig mångfald.

En av de platser som till följd av denna norrländska nyindustrialisering upplevt stora förändringar i sitt sociolingvistiska landskap är kuststaden Skellefteå i Västerbotten, där företaget Northvolt på kort tid både hunnit etablera och avveckla en omtalad jättefabrik för batteritillverkning. Sedan 2017, då det till lokala politikerns och entreprenörers glädje tillkännagavs att Skellefteå »vunnit» tävlingen om batteriproduktionens lokalisering (Eriksson m.fl. 2024), har fabriken vuxit fram i snabb takt på en gigantisk grusplan utanför staden. Med hjälp av internationella bemanningsföretag har tusentals medarbetare rekryterats, varav över en tredjedel från länder utanför EU (Samuelsson 2025). Det officiella arbetsspråket på Northvolt har alltsedan företagets etablering varit engelska, vilket har påverkat lokalsamhällets språkpraktiker långt utanför själva fabriken (Nuottaniemi 2024). I kontrast till de ursprungliga förväntningarna om ett inflöde av huvudsakligen högutbildade ingenjörer – vilket exempelvis låg bakom etablerandet av en helt ny engelskspråkig internationell skola (Skellefteå 2019) – har de flesta nyrekryteringar skett till arbetsuppgifter med förhållandevis låga kvalifikationskrav (Garefelt m.fl. 2025). Efter en lång period präglad av produktionsproblem och svåra arbetsplatsolyckor ansökte

Northvolt om konkurs i mars 2025, för att två månader senare meddela att produktionen i fabriken stoppas helt (Lindberg & Kejerhag 2025).

Syftet med denna studie är att undersöka relationen mellan språkpraktiker, språkideologier och kapitalistiskt organiserade arbetsprocesser inom ramen för den »gröna» industrialiseringen av norra Sverige. Trots omfattande forskning om språkets varierande funktioner i arbetslivet, finns relativt få studier som går bortom ett snävt fokus på ideologier och policy (se dock t.ex. Kraft 2020, Söderlundh & Kahlin 2022). Inte minst saknas analyser av språkpraktiker på jobbet mot bakgrund av en historiematerialistisk förståelse av *arbetets värde och roll i kapitalistiska samhällen*. Den här studien adresserar denna brist genom att kombinera kritisk sociolingvistik med marxistisk värdeteori för att förstå språkets ekonomiska och symboliska värde i den kapitaldrivna gröna omställningen. Med fokus på Northvolt, ett företag som blivit emblematiskt för Sveriges gröna industriella satsningar, bidrar denna artikel med nya insikter om flerspråkighetens roll i moderna arbetsmiljöer. Genom att undersöka hur språkideologier både påverkar och formas av sättet att organisera arbete i den gröna industrin strävar studien ytterst efter att förstå flerspråkighetens roll i att reproducera och utmana ekonomiska och sociala strukturer i en snabbt växande sektor av den globala kapitalismen.

Studien bygger på ett omfattande och varierande etnografiskt material, bestående av bland annat fältanteckningar, transkriberade intervjuer och medierepresentationer, vilket ger en bred och djup förståelse för språkpraktiker relaterade till batterifabriken etablering i Skellefteå. Northvolts inställning till språkanvändning på och utanför arbetsplatsen undersöks bland annat utifrån en intervju med en HR-chef, medan migrantarbetarnas levda erfarenheter av företagets språkpolitik fångas genom intervjuer, deltagande observation och en ljuddagbok som en av arbetarna spelat in. För att analysera detta mångfacetterade material kombineras kritisk sociolingvistisk teori om språkideologier – förstått som föreställningar om och attityder till språk och, ytterst, dess användare (Cavanaugh 2020) – med en historiematerialistisk värdeanalys. På så sätt kan jag belysa hur språkliga resurser tycks fungera som del av både *bas* och *överbyggnad* (Marx 1970 s. 9), och hur språkpraktiker reflekterar och reproducerar bredare ekonomiska och sociala strukturer.

I de två avsnitt som följer närmast på denna inledning avser jag visa dels varför det är relevant att undersöka språkbruk i relation till politisk ekonomi i kontexten av den gröna omställningen i norr, dels vad den marxistiska begreppsapparaten kan tillföra en sådan undersökning. Därefter kommer jag att beskriva studiens etnografiska metod innan jag presenterar den tvådelade

analysen, bestående av avsnitten Engelskans smidighet (5.1) och Svenskans friktion (5.2). I artikelns sista avsnitt sammanfattar och diskuterar jag studiens resultat.

2 Framtidens teknik, gårdagens kapitalism

I samband med de stora investeringarna i norr sammanflätas flera samtida processer av relevans för en undersökning om hur språks värde och användning formas av materiella förhållanden. Nyindustrialiseringen av Norrland är i grund och botten relaterad till de multipla kriser som för tillfället skakar det kapitalistiska systemet i form av klimatförändringar och fallande profitkvoter (Holgersen 2022), vilket resulterat både i ett behov av nya teknologier för framställning av förnyelsebar energi och i ökade geopolitiska spänningar mellan Europa, USA och Kina. Men vad vi nu bevittnar i exempelvis Skellefteå hänger också ihop med andra djupgående strukturer och processer, här rörande ur kapitalismens tendens till ojämn utveckling på global och regional nivå (Harvey 2009), såsom periferaliseringen av norra Sverige (Eriksson 2010), migrationsströmmar, rasism och tilltagande nationalism (Seymour 2024) samt, ur ett mer strikt sociolingvistiskt perspektiv, engelskans symboliska och ekonomiska dominans på ett globalt plan (O'Regan 2021).

Av särskild vikt för denna studie är att de skeenden som i politiska och mediala sammanhang diskursivt ramas in som en »grön omställning» har utvecklats som ett huvudsakligen kapitalistiskt projekt (Christophers 2024). Det har också blivit allt tydligare att det, den innovativa (och påstått gröna) tekniken till trots, är en kapitalism av gammal modell som nu tar materiell form på platser som Skellefteå och Boden. Batteritillverkaren Northvolt har rekryterat människor från hela världen med löften om att de ska bli en del av »framtidens industri» (Northvolt 2024), samtidigt som berättelserna inifrån fabriken – med beskrivningar av monoton löpande band-produktion, hälsovådliga arbetsprocesser, strikt disciplinering och barackboende (se t.ex. Fällman 2024) – snarare leder tankarna till fordismen och bilindustrins barndom, eller till produktionsregimer i kapitalismens globala periferier.

Efter att västvärldens regeringar i decennier har misslyckats med att åstadkomma en gemensam plan för att hantera de accelererande klimatförändringarna har det på senare tid framgått att deras föredragna strategi är att överlåta den nödvändiga omställningen till näringslivet. Genom att underlätta för bran-

scher med stora utsläpp att själva ställa om till mer klimatneutral produktion, i första hand i form av elektrifiering (Christophers 2024 s. xviii), ska Parisavtalets mål om en begränsning till 1,5 graders uppvärmning nås. Till skillnad från i Kina och Nordamerika, där stora statliga subventioner driver på bytet till gröna teknologier, har EU dessutom hittills valt att överlåta större delen av finansieringen till det privata näringslivet, och på så sätt har omställningen kommit att bygga på en tämligen bräcklig grund av krediter och riskkapital, det som Marx (1973 s. 363 f.) kallar *fiktivt kapital*. I Sverige har stora förhoppningar knutits till ett antal gröna megainvesteringar i de norra delarna av landet, varav flera drivits av högprofilerade riskkapitalister och entreprenörer; det gäller både H2 Green Steels, numera Stegras, vätgasbaserade ståltillverkning i Boden och, kanske framför allt, Northvolts uppseendeväckande batteritillverkning i Skellefteå.

Även om beroendet av riskkapital och krediter kan misstänkas vara en av de viktigaste faktorerna bakom den höga hastighet som genomsyrat den gröna omställningen i norra Sverige, har flera olika intressen medverkat till det accelerationistiska paradigmet. Northvolts grundare och före detta vd, Peter Carlsson, berättade i sitt sommarprat 2021 om hur han inspirerats av sin tidigare chef på elbilstillverkaren Tesla, Elon Musk, att skapa en företagskultur präglad av en »sense of urgency» (Sveriges Radio, 2021). Detta är enligt honom del av ett symboliskt ledarskap som syftar till att på kort tid svetsa samman en stor arbetsgrupp under en »vision», som i det här fallet handlade om ingenting mindre än att rädda världen från hotande klimatförändringar. För politiker tycks behovet av hastighet lika mycket ha handlat om att rädda en krisande bilindustri och stärka Europas geopolitiska position gentemot Kina (Regeringskansliet 2024). I ett lokalt perspektiv tillkommer därtill viljan att snabbt bryta årtionden av avfolkning och avindustrialisering (Eriksson m.fl. 2024). Denna kombination av faktorer har tillsammans skapat förutsättningarna för ett accelererat undantagstillstånd (Eriksson & Nuottaniemi kommande), där brådskan gjort det möjligt för entreprenörer att driva igenom riskfyllda och osedvanligt storskaliga projekt på rekordtid.

3 Språket och det allmänna intellektet

Genom att utgå från en historiematerialistisk syn på språkets funktion går det att analysera några av de spänningar som uppstår mellan ekonomin och männi-

skan som social och biologisk varelse när kapitalet ges fritt utrymme att »driva upp hastigheten» (Regeringskansliet 2024), som statsminister Ulf Kristersson uttryckte det på en presskonferens sommaren 2024 vid ett tillkännagivande av ett nytt »accelerationskontor» för den gröna omställningen. Behovet av hastighet och acceleration har i samband med nyindustrialiseringen av norra Sverige betonats ytterligare till följd av de ovan nämnda faktorerna, men är en integrerad del av kapitalismen och dess rörelselagar (se t.ex. Marx 1971 s. 112 f.). Accelerationen härrör dels ur nödvändigheten att producera mervärde i ständigt utvidgad skala – det »stumma tvång» som enligt den danska filosofen Søren Mau (2021) bör förstås som en tredje form av maktutövning i kapitalistiska samhällen, vid sidan av våld och ideologi – dels till det som Marx beskriver som »konkurrensens tvingande krafter» (Marx 2018 s. 276–279). Kapitalismen blir visserligen till följd av detta dynamisk och innovationsinriktad, samtidigt som den präglas av en rad motsättningar, varav de kanske mest betydelsefulla går att finna i den spänningsfyllda relationen mellan de privata ägarna av produktionsmedlen och arbetarna. Trots att ingen produktion av värde är möjlig utan de senare skapar den ständiga jakten på extra mervärde ett incitament för de enskilda kapitalisterna att utnyttja arbetarnas unika vara, det vill säga arbetskraften, till bristningsgränsen. Längre arbetsdagar, men också mer intensivt nyttjande av arbetskraften inom givna tidsspann, är två sätt att göra detta. Det går emellertid att sänka värdet, och därmed priset, på arbetskraft också genom att nyttja förmågor och resurser som arbetarna besitter – exempelvis språkliga sådana – och som är så vanligt förekommande att de inte ger särskild ersättning.

Att valet av engelska som arbetsspråk ofta hänger samman med en ideologisk övertygelse om engelska som ett globalt språk, ja rentav *det* globala språket, är välbelagt i kritisk sociolingvistisk forskning (se t.ex. Lønsmann & Mortensen 2018, Lønsmann 2024). Mitt argument i den här artikeln är emellertid att ideologibegreppet såsom det har utvecklats av kritiska sociolingvister (se t.ex. Cavanaugh 2020) inte räcker för att förklara engelskans roll på en arbetsplats som Northvolt, utan att vi också behöver ha en uppfattning om arbetskraftens funktion och värde i en kapitalistisk ekonomi. Av central betydelse här är att det i den samtida kapitalismen finns en parallell tendens till ned- och uppkvalificering av arbetet. Somliga jobb blir alltmer specialiserade och kräver höga kvalifikationer, däribland språkliga (Heller & Duchêne 2012), men merparten av arbetsmarknaden består av vad som med en tillspetsad formulering skulle kunna kallas en »postindustriell ödemark» (Mau 2021 s. 236) präglad av osäkra och tillfälliga anställningar. Personerna i det så kallade prekariat (Standing 2013) som innehar dessa kan i och för sig vara högt kvalificerade i absoluta termer, för

vad som eftersträvas i kapitalismen är först och främst minskningen av antalet monopoliserbara kvalifikationer. Förmågor som blir så utbredda att de utgör en del av det som Marx i *Grundrisse* kallar för »det allmänna intellektet» (Marx 1993 s. 706), det vill säga kunskaper som exempelvis genom allmän skolgång blir en slags förväntad basnivå hos arbetarklass, höjer nämligen inte arbetskraftens värde. Detta kan vara en av de mer oförutsedda konsekvenserna av engelskans globala spridning (O'Regan 2021); genom att läras på både formell och informell väg av människor i alla samhällsklasser världen över kan basal kompetens i språket i dag fungera som en slags »gratis gåva» till kapitalet (jfr Smith 2013).

I grund och botten är den mänskliga språkförmågan som sådan en del av de evolutionens fria gåvor som kapitalet kan använda utan att betala för (Block 2019, se även Harvey 2017 s. 94 f.). Vad som är unikt med mänsklig kommunikation är emellertid att den inte, som för djuren, bygger uteslutande på medfödda signaler, utan också måste *läras* in. Alla förmågor som måste läras in är potentiellt ett problem för kapitalet, då de dels tar tid att utveckla, dels skulle kunna göra det möjligt för framgångsrika inlärare att ta ut en monopolränta, vilket i förlängningen höjer värdet på arbetskraften som helhet. I och med att kapitalet strävar efter att avlägsna all form av friktion som riskerar att hindra den oupphörliga mervärdesproduktionen, uppstår en generell tendens till nedkvalificering av arbetskraften i fullt utvecklade kapitalistiska produktionssystem (Marx 2018 s. 288–292, se även Heinrich 2013 s. 145). I praktiken sker detta inte minst genom att mer och mer kunskap absorberas i det fasta kapitalet (det vill säga teknologin), vilket gör arbetaren till en form av bihang till maskinerna (Marx 1993 s. 693). De blir därmed överflödiga i dubbel bemärkelse; dels behövs deras fysiska närvaro i allt mindre utsträckning, dels är deras individuella kunskaper obetydliga i relation till dem som finns inbäddade i teknologin (se även Harvey 2023 s. 314). Resultatet är en försvagning av arbetarnas inflytande över arbetsprocessen, och en motsvarande förstärkning av kapitalets (Mau 2021 s. 235).

Det är viktigt att komma ihåg att Marx beskriver detta som en *tendens* hos de kapitalistiska rörelselagarna och att dess konkreta uttryck påverkas också av andra, delvis motverkande krafter. Till exempel gör lagar och regleringar på nationell och lokal nivå det i normalfallet svårt att fullt ut nyttja det engelska språket som gratis gåva i en kontext som det samtida Sverige. En annan väsentlig nyansering är att nedkvalificering inte behöver betyda att arbetskraften i genomsnitt blir lägre kvalificerad, utan det kan syfta på att just vissa förmågor, exempelvis genom införandet av ett allmänt skolsystem, blir så vanligt förekommande att de inte går att ta betalt för (Marx 1973 s. 415). En av de stora

paradoxerna i kapitalismens upp-och-nervända värld är nämligen, som sociologen Beverly Best (2024 s. 158) konstaterar, att ju mer kvalificerad arbetskraften i allmänhet blir, desto mindre blir den värd.

4 En pågående etnografi

Detta är en kvalitativ studie som bygger på ett omfattande material insamlat under en ännu pågående etnografisk fältstudie, finansierad av Formas (2022-01145) och Riksbankens Jubileumsfond (M22-0029).¹ Att studien betecknas som etnografisk innebär att fokus ligger på vardagligt meningsskapande (Blommaert & Jie 2010 s. 7) och att jag som forskare delar verklighet med mina deltagare en viss tid för att försöka sätta in deras specifika erfarenheter i ett socialt och historiskt sammanhang (Hammersley & Atkinson 2007). När jag först begav mig till Skellefteå i oktober 2023 var det för att lära mig mer om hur den i samtiden alltmer politiserade relationen mellan språkkunskaper och social inkludering (se Fejes & Dahlstedt 2023, Svensson 2023, Rydell m.fl. 2024) förhandlades i en situation där en periferaliserad plats på kort tid behöver ställa om till att potentiellt ta emot tusentals nya invånare. Vad som inledningsvis väckte mitt intresse var nyhetsskildringar om lokalbefolkningens påstådda entusiasm inför den nya mångfalden (se t.ex. Samuelsson 2023), som påtagligt skilde sig från erfarenheterna hos en grupp nyanlända ungdomar på gymnasiets språkintröskning i ett närliggande samhälle som jag följt för mitt avhandlingsarbete (Nuottaniemi 2023). Där dessa ungdomar ständigt påmindes om sin plikt att lära sig svenska för att på så sätt påskynda sin egen integration var det som att det i Skellefteå närmast pågick en omvänd integration, där majoritetssamhället frivilligt anpassade sig till de nya invånarna.

För att undersöka vad som låg bakom denna diskrepans har jag till att börja med sökt upp en rad olika utbildningssammanhang där nykomlingar kopplade till batterifabriken Northvolt lär sig svenska i Skellefteå. Av störst betydelse för denna artikel är den svenskundervisning som bedrevs av två studieförbund på ett stort barackområde för migrantarbetare, där jag tillbringade 10 dagar som deltagande observatör, och även som lärarassistent, under våren 2024. Rent konkret har jag gått till väga så att jag har börjat varje lektionstillfälle i barackerna med att presentera mig själv och forskningsprojektet, för att därefter

¹ Båda projekten har genomgått etikprövning (dnr 2023-01405-01 respektive dnr 2024-02964-01).

ter dela ut informationsblad och samtyckesblanketter till de närvarande, vilka har fått signera dessa om de önskat medverka i studien. Därefter har jag tagit plats tillsammans med deltagarna i de soffgrupper där de genomfört sina lektioner, med anteckningsblocket fullt synligt för alla närvarande. När läraren har efterfrågat min hjälp med exempelvis samtalsövningar har jag lagt blocket åt sidan, för att så småningom återuppta antecknandet när övningen avslutats.

De situationer och konversationer som jag på detta sätt dokumenterat löpande har kompletterats med individuella halvstrukturerade intervjuer, som spelats in och sedermera transkriberats² ordagrant av en forskarassistent. Hittills har jag under den pågående fältstudien intervjuat 12 migrantarbetare, 2 Northvoltanställda med svenskt ursprung (varav en chef på HR-avdelningen), 10 lokala utbildningsaktörer (främst rektorer och lärare) och därtill 16 politiker och tjänstepersoner. Jag har också under fältstudiens gång samlat in en stor mängd medierepresentationer om språk och migrantarbetarnas situation i Skellefteå från lokalpress, teve och radio.

En arbetare, som jag här kallar Angelo³, har jag kommit att följa extra noga, bland annat genom att över tid göra sammanlagt fyra inspelade intervjuer med honom. Han har även på min uppmaning spelat in en 18 dagar lång ljuddagbok om sin vardag på fabriken och i de baracker där han under ett drygt halvår bodde tillsammans med hundratals andra migrantarbetare. Skälen till detta särskilda fokus på en enskild arbetare utvecklar jag i avsnitt 5.2, där också analysen av hans erfarenheter presenteras.

Att jag har träffat 11 av de 12 intervjuade migrantarbetarna i samband med svenskundervisning anordnad av de två studieförbunden innebär att de inte ska betraktas som representativa för erfarenheterna hos samtliga inflyttade arbetare. De bidrar snarare med perspektiv från den i sammanhanget mindre grupp inflyttade arbetare som varit tillräckligt motiverade för att frivilligt söka upp och delta i språkundervisning på sin fritid. I och med att en relativt stor grupp arbetare ändå har kommit och gått vid åtminstone några tillfällen vardera, har jag kunnat dokumentera en bredd av erfarenheter i mina fältanteckningar.

² I transkriptionerna annoterar (.) pauser mellan 0.5 och 3 sekunder, medan [...] indikerar att ett avsnitt utelämnats. Understrykning visar att ordet betonas av talaren.

³ Samtliga deltagare som förekommer i artikeln har anonymiserats, inklusive Angelo. Detta innebär att de egentligen heter någonting annat, och att specifika detaljer i deras berättelser i flera fall har bytts ut för att försvåra identifiering.

5 Språk och arbete i den gröna industrin

Analysen som presenteras i detta avsnitt är uppdelad i två sektioner. Först kommer jag att analysera engelskans symboliska och ekonomiska värde för lokalsamhället respektive batteriföretaget Northvolt, med utgångspunkt i exempel från medierepresentationer såväl som intervjuer med både utbildningsaktörer och en representant för företaget. Därefter kommer jag, i avsnittets andra sektion, att mer i detalj analysera konsekvenserna av språkpolitiken för migrantarbetarna, en grupp vars svårigheter att lära sig svenska blir både en följd av och en bidragande orsak till den disciplinära regim de underkastas i den gröna industrin.

5.1 Engelskans smidighet

Det engelska språket har visserligen en närmast unikt stark ställning i de nordiska länderna, inklusive Sverige (Peterson & Fägersten 2023). Ändå är det någonting anmärkningsvärt med den smidighet som engelska, enligt i stort sett samtliga jag talat med, på bara några år intagit Skellefteå i spåren av batterifabriken etablering. Bytet till engelska har i många sammanhang till synes skett utan protester från den redan befintliga befolkningen, som rentav verkar välkomna en utveckling som rimligtvis borde kräva en hel del ansträngning från deras sida.

5.1.1 Engelskans symboliska värde

I den lokala medierapporteringen finns åtskilliga exempel på hur den nya flerspråkighet som förknippas med de nyinflyttade diskursivt presenteras som någonting positivt och trevligt. Ett exempel bland flera kan hämtas från en dokumentärfilm som sändes i SVT 2023. I en sekvens kör kommunens marknadschef Helena Renström runt med bil i Skellefteå, till tonerna av ett muntert jazzbeat, och pekar ut alla nybyggen i centrala stan för dokumentärfilmaren, varefter hon säger: »Jag hör ganska ofta att människor tycker det är roligt att man hör (.) helt nya språk på matbutikerna nu (.) det kan vara franska, tyska (.) italienska (.) polska» (Den gröna kapplöpningen 2023).

Men mest av allt gläds Skellefteåborna över engelskans närvaro. I ett inslag i SVT:s Västerbottensnytt från februari 2023 beskrivs användningen av engelska som någonting i grunden självklart, ett naturligt resultat av att fabriken rekryterar personal »från hela världen». Att språkbruket nu »sprider sig från fabriken ner

till stan» möts dessutom av idel glada miner från de intervjuade representanterna för lokalbefolkningen. Blomsterhandlaren Sara berättar exempelvis att hon har arrangerat bindingskurser på engelska som ett sätt att anpassa sig till de nya invånarna: »jamen kul att få dem att känna att de kan komma hit och verkligen få (.) komma in i samhället lite grann» (Samuelsson 2023).

Till skillnad från i den officiella politiska diskursen, där det blivit närmast ett mantra att tala om invandrades »språkplikt» och om svenska som den enskilt viktigaste nyckeln till samhället och integrationen (Svensson 2023, Rydell m.fl. 2024), framstår det här som den mottagande befolkningens uppgift att anpassa sig till nykomlingarnas språkpraktiker. I samma riktning pekar lokaltidningen *Norrans* beslut att starta en engelskspråkig daglig upplaga (Hedberg 2023), något som, enligt den för ändamålet anställda journalisten, ska ses som en »integrationsåtgärd» (Intervju med tidningsredaktör, november 2023). De många nystartade engelskspråkiga utbildningarna i Skellefteå ramas delvis in på liknande sätt (se t.ex. Skellefteå kommun 2019), där inte minst självklarheten, naturligheten och smidigheten framstår som påtaglig.

Den kommunala vuxenutbildningen, Komvux, är en av de utbildningsanordnare som snabbt reviderade sitt utbud för att bättre passa den nya arbetsmarknadens behov. I nära samarbete med Northvolt utvecklade de 2021 bland annat specialanpassade utbildningar till automationsoperatör, det vanligaste yrket på batterifabriken. Dessa utbildningar – som successivt tappat deltagare i takt med att företaget först inte tyckt sig ha tid att vänta på det tidskrävande genomförandet, och därefter börjat friställa personal – sker helt på engelska, eftersom det är vad Northvolt krävt. Min fråga om det inneburit några problem för lärarna att växla från att undervisa på svenska till engelska avfärdas direkt av en av utbildningsledarna (UL).

Exempel 1. Intervju med utbildningsledare, november 2023

I: jamen har det varit en utmaning också för lärare att undervisa på engelska?

UL: nä den ena är ju jag själv så det var bara att ställa om [...] nej nej jag tror vi har varit så tydliga med det från början att det hade behövts (.) nej inte egentligen det var nästan bara spännande

Skiftet från ett språk till ett annat beskrivs här som mer eller mindre friktionslöst – »det var bara att ställa om». Användningen av adjektivet »spännande» i anslutning till språkbytet är därtill talande. Att ställa om till engelska är något som leder till känslor av upprymdhet, och pekar mot nya möjligheter. Det är över lag en sådan affektiv hållning många av intervjupersonerna ur majoritets-

befolkningen intar i mitt material. En tjänsteperson på kommunen beskriver på ett liknande sätt de uppyrmda känslor hen uppfylls av vid mötet med ett engelsktalande butiksbiträde i någon av de lokala butikerna: »man blir som glad när det händer» (Fältanteckningar, oktober 2024).

De positiva affekter som uttrycks i samband med bytet till engelska kan både ses som ett resultat av ideologier kopplade till det engelska språkets centrala roll i världsekonomin (O'Regan 2021), och av de förhoppningar om ett ekonomiskt uppsving för hela bygden som fabriketableringen väcker. Att växla över till det globala språket engelska bidrar som jag tolkar det till en känsla av att befinna sig i händelsernas mitt för många av de intervjuade personerna. En av kommunens uttalade ambitioner med att ge sig in i kampen om batterifabriken etablering har varit att bryta med många decennier av negativ befolkningsutveckling och avindustrialisering (Eriksson m.fl. 2024), och språkbytet tas som ett tecken på att så är på väg att ske.

5.1.2 Engelskans ekonomiska värde

Genom intervjuerna med både arbetare som blivit rekryterade av batterifabriken och företrädare för företaget framgår det tydligt att Northvolts skäl för att välja engelska som arbetsspråk endast i begränsad utsträckning har med det symboliska värdet att göra. Den engelska som används på själva fabriken, och som avkrävs majoriteten av de anställda, har därtill i grunden ganska lite att göra med det språk som förknippas med internationella styrelserum och prestige-fyllda akademiska utbildningar (jfr Kraft 2020). Arbetarna, som vi kommer att möta närmare i nästa avsnitt, berättar om accelererade rekryteringsprocesser, där kravet på språkkunskaper reduceras till förmågan att skicka in ett cv på engelska, eller kommunicera någorlunda obehindrat under själva intervjutillfället.

En HR-chef på företaget förklarar för mig att valet av engelska för dem är mer eller mindre en självklarhet. Detta beslutades tidigt i företagets etablering och har aldrig ansetts behöva nedtecknas i en skriftlig policy. Det tycks heller aldrig som att man reflekterat över vare sig möjligheten att låta arbetsplatsens flerspråkighet vara vägledande för språkpoliticy (jfr Lønsmann & Kraft 2018 s. 407), eller att välja det andra alternativet till *lingua franca*, nämligen det lokala majoritetsspråket.

Exempel 2. Intervju med HR-chef på Northvolt, november 2023

HR: jag ser ju inte att vi kommer lägga över till svenska som arbets-språk här

I: nej

HR: någonsin

[...]

I: ja men egentligen skulle det väl inte vara omöjligt för Northvolt att (.) ställa om till svenska (.) som huvudspråk?

HR: det tror jag

I: att det är omöjligt?

HR: jag tror inte ens viljan finns

I: nej precis (.) det förstår jag (.) och jag förstår att-

HR: men jag tror att det är omöjligt (.) hur skulle vi kunna ha en svensk sajt när hela företaget är (.) internationellt?

Den självklarhet med vilken HR-chefen avfärdar tanken på svenska som huvudspråk i det då ännu expanderande företaget är ett exempel på en utbredd ideologisk övertygelse om att enbart engelska kan fungera som internationellt språk (se t.ex. Lønsmann 2015). Oförmågan att föreställa sig en funktion för svenska utanför Sverige är givetvis också uttryck för en enspråkighetsnorm, där i stort sett alla andra språk än engelska betraktas som stabila och avgränsade entiteter, kopplade till specifika nationalstaters gränser (Heller & McElhinney 2017 s. 94 f.). När ambitionen är att sprida sitt företag över världen har det svenska språket ingen plats överhuvudtaget, och framstår som provinsialt och rentav onödigt.

Så långt ideologiernas makt. Men för att förstå oviljan att befatta sig med det lokala majoritetsspråket menar jag att vi också måste beakta den roll språklig kompetens spelar i rekryteringen och värderingen av arbetare på en global arbetsmarknad. Av särskild betydelse här är att kvalifikationskraven för den största gruppen på batterifabriken, automationsoperatörerna, successivt har sänkts, så att vad som inledningsvis beskrivs som ett krav på »grundläggande kommunikationsförmåga» efter ett tag inte innebär mycket mer än att kunna utföra sina uppgifter som assistent till det automatiska maskineriet så obemärkt som möjligt (jfr Lønsmann & Kraft 2018). Northvolts ledning kan därför relativt enkelt beskriva det som att alla arbetare som kommer till fabriken redan *kan* tillräckligt mycket engelska för att klara av arbetet, vilket gör att någon kostnad aldrig uppkommer för utvecklingen av deras kommunikativa förmågor. De låga språkkraven underlättar också företagets rekrytering av personal i det globala syd och Östeuropa, bland människor som utöver att behärska den basala engelska som efterfrågas är tillräckligt desperata för att inte bara acceptera de monotona arbetsuppgifterna, utan också villiga att godta

en lägre levnadsstandard än majoritetssvensken, där exempelvis boendet i barackerna framstår som jämförelsevis godtagbart (jfr Olofsson 2024, s. 29 om »dubbla referensramar»).

Här blir en av de grundläggande motsättningar som avtäcks i Marx arbeten tydlig; för produktionen av mervärde är kapitalisterna helt beroende av den enda kraft som kan åstadkomma detta, nämligen det levande arbetet, samtidigt som de enskilda kapitalisterna, på grund av konkurrensens tvingande krafter, alltid strävar efter att minska lönekostnader i syfte att öka sin egen andel av det totala mervärdet. Resultatet blir den tendens till nedkvalificering av arbetskraften som beskrevs i teoriavsnittet ovan, men också ett utnyttjande av sådana kvalifikationer som är så pass spridda att de uppgår i »det allmänna intellektet» (Marx 1993 s. 706). Företagen betalar, kort sagt, bara om de verkligen måste.

Huruvida det i Northvolts fall var planen från början eller inte är förstås omöjligt att veta, men vad vi kan se är att de uttalade, till synes långsiktiga, ambitionerna att i samarbete med lokala utbildningsanordnare utbilda personal på plats ganska snart övergavs när behovet av storskaliga anställningar visade sig kunna lösas enklare, snabbare och framför allt billigare genom bemaningsföretagens rekrytering bland det växande prekariatet i Östeuropa, Afrika och Asien. De specialutformade utbildningarna på den lokala vuxenutbildningen förlorade därför i stort sett alla sina deltagare över en natt när behovet av snabbhet övertrumpade behovet av utbildad personal.

Som framgår av intervjun med HR-chefen på Northvolt är företags syn på relationen till lokalsamhället och dess offentligt finansierade verksamhet också tydligt präglad av en ekonomisk, för att inte säga kapitalistisk, logik. Målsättningen är att lokala utbildningar på alla nivåer ska ställa om för att förse fabriken med vad de väljer att beteckna som »talanger» (se exempel 3).

Exempel 3. Intervju med HR-chef på Northvolt, november 2023

HR: ja alltså vi vill ju liksom att vi i Skellefteå kan bygga upp (.) så att vi har ett självspelande piano nästan av en talent pool eller bygga upp en talent pool lokalt (.) både från (.) ungdomsgymnasium (.) VUX (.) YH [Yrkeshögskolan] (.) sen har vi ju LTU [Luleå tekniska universitet] och Umeå universitet nära oss för industri eller för ingenjörer (.) men vi har inte samma volym som vi har på operatörer och tekniker

Att tala om »talanger» snarare än »arbetare» är del av ett utbrett nyliberalt språkbruk (jfr Holborow 2015), som tvärtemot vad man kanske först kan anta

indexerar nedkvalificeringen av arbetskraften. En talang är i huvudsak medfödd, och därför pekar ordet mot någonting annat än en kvalificerad, yrkesutbildad arbetare, och öppnar samtidigt för möjligheten att rekrytera anställda även bland ännu inte färdigutbildade ungdomar på den lokala gymnasieskolan, liksom bland potentiella migranter i det globala syd och ekonomiskt missgynnade populationer inom den rika västvärlden.

Att beskriva Skellefteå som en latent talangpool säger också någonting om styrkeförhållandet mellan kapitalet och det offentliga i samhällsomvandlingen; Northvolts dröm tycks helt enkelt ha varit att bygga upp en produktionsregim där en »pool» av mer eller mindre lågkvalificerade och helst underanställda arbetare konkurrerar om jobben med de cirkulerande migrantarbetarna. I linje med Regeringens beskrivning av sitt så kallade Accelerationskontor (Regeringskansliet 2024) är statens och kommunernas roll i detta narrativ framför allt att underlätta för det privata kapitalet och skapa de förutsättningar som krävs för att de ska kunna åstadkomma konkurrenskraftig industriell produktion i stor skala.

Mot den bakgrunden går det att förstå varför nationalistiska språkideologier (Heller & McElhinney 2017) inte utgör ett välkommet inslag i den lokala kontexten för Northvolt. Företaget är visserligen beroende av lokala naturresurser såsom billig förnyelsebar el, men när det gäller arbetarna är *platslöshet* lika mycket en förutsättning som en konsekvens av den ackumulationsregim som eftersträvas (se även Eriksson & Nuottaniemi kommande). Detta är sannolikt en av anledningarna till att värdet av det lokala majoritetsspråket ter sig så lågt för dess företrädare. HR-chefen säger också i intervjun att det blir »lite konstigt här i Skellefteå» med politiskt formulerade krav på kunskaper i svenska, och menar till och med att »det är nästan bättre att en person där ute i samhället börjar prata engelska [...] än att man bara pratar svenska».

I mötet mellan nationalistiska språkideologier och ekonomins stumma tvång väger de förra uppenbarligen lätt i Skellefteå för tillfället. Den accelererade händelseutvecklingen har snarare skapat förutsättningar för ett rumsligt undantagstillstånd, där i övrigt dominerande språkideologier i Sverige har satts ur spel, i alla fall i den mån de inte har gått att kombinera med upprättandet av Northvolts friktionsfria ackumulationsregim. Som vi ska se i nästa avsnitt är det emellertid inte enbart en befrielse för de inflyttade arbetarna att slippa det som Monica Heller (2013) målande beskriver som »flerspråkighetens börda», det vill säga tvånget att lära sig den andres språk. Företagets ointresse för annat än grundläggande kunskaper i engelska gör dem nämligen helt beroende av Northvolt, som är en av de få arbetsgivarna i regionen som anställer

icke-svensktalande arbetare och som samtidigt kan betala en lön motsvarande Migrationsverkets krav för arbetsvisum.

5.2 Svenskans friktion

Bakom valet av arbetsspråk finns två tydligt motstridiga ekonomiska intressen: företagets och de anställdas. För företaget möjliggör den breda definitionen av engelska dels rekryteringen av medarbetare från en internationell arbetsmarknad bestående av både högutbildade experter och lågkvalificerade operatörer med motsvarande gymnasiekompetens, dels en accelererad introduktionsperiod för de senare, där all form av träning och utbildning minimeras. Det underlättar också, som vi ska se i det som följer, disciplineringen av arbetskraften.

För majoriteten av arbetarna gör de lågt ställda språkkraven och nyttjandet av grundläggande engelska det visserligen möjligt att ta dessa jobb i norra Skandinavien, men det försvårar samtidigt för det som i de dominerande politiska och mediala diskurserna i Sverige idag oftast betecknas »integrationen» (Fejes & Dahlstedt 2023). Att detta idag är ett belastat ord, som vanligtvis syftar på framför allt rasifierade migranternas skyldighet att ensidigt anpassa sig till det mottagande samhället och göra sig anställningsbara (Svensson 2023), gör inte värdet av social inkludering mindre för de nyanlända själva. Även om relationen mellan kunskaper i majoritetsspråket och integration är långt mer komplicerad än vad många idag vill göra gällande (se t.ex. Piller 2016 s. 64, Nuottaniemi 2023), underlättar tillgången till huvudspråket svenska i många domäner aktivt samhällsdeltagande. Dessutom präglas förstås det svenska samhället i övrigt inte bara av ideologiska föreställningar om engelska som internationellt språk, utan också av övertygelsen att svenska är den enskilt viktigaste »nyckeln» till samhällsdeltagande (Rydell m.fl. 2024). Därför är det inte särskilt förvånande att samtliga av de 12 Northvolt-anställda migrantarbetare som jag intervjuat för denna studie framhåller sin starka vilja att lära sig svenska, även om det inte är någonting som efterfrågas, eller ens önskas, av deras arbetsgivare.

Enbart motivation är dock sällan tillräckligt för framgångsrik inlärnin g av majoritetsspråket (Norton 2013), särskilt inte när det som i Skellefteå blir till en huvudsakligen individuell aktivitet, som den enskilda arbetaren förväntas utföra på sin fritid. I det följande kan vi se hur batteriföretagets språkpolitik, i kombination med sättet att rumsligt organisera produktion och boende, i stort

sett helt utesluter möjligheten till någonting som sannolikt är lika grundläggande för lyckad språkinläring som motivation, nämligen meningsfull interaktion på målspråket.

5.2.1 Disciplinerade kroppar i den gröna industrin

Analysen i detta avsnitt bygger både på fältanteckningar från deltagande observation och åtskilliga samtal med flera Northvolt-anställda, men jag kommer för det etnografiska narrativets skull – och av andra metodologiska skäl som framgår nedan – främst att fokusera på exempel från en enskild arbetare, Angelo. Han och jag träffades för första gången i mars 2024, när jag i egenskap av deltagande observatör också fungerade som lärarassistent på nybörjarkursen i svenska på det barackboende som han just flyttat in i. Angelo var en av bara tre deltagare den dagen, trots att det redan bodde över 500 arbetare i barackerna. Det låga antalet deltagare var en syn jag vid det laget hade vant mig vid, och som läraren redan vid mitt första besök ett par månader tidigare förklarade med det intensiva skiftarbetet. Läraren visste aldrig vilka deltagare som skulle dyka upp från gång till gång och det var svårt att få till kontinuitet i undervisningen. En vanlig händelseutveckling var att nyanställda hörde talas om de gratis svenskkurserna och kom dit en eller två gånger, bara för att sedan hoppa av när de dels insåg hur ointresserade arbetsgivaren var av deras kunskaper i svenska, dels vilken ansträngning som skulle krävas av dem för att lära sig språket helt och hållet utanför arbetstid.

Med Angelo verkade det åtminstone inledningsvis vara lite annorlunda. Liksom de flesta andra i barackområdet var han rekryterad av ett bemanningsföretag och hade liten, eller ingen, erfarenhet av fabriksarbete sedan tidigare. Han var en av de många diversearbetare från Östeuropa som under den här perioden drogs in i den rekordsnabba rekryteringsprocessen av bemanningsföretag som i annonser på jobbsajter utlovade »elegant boende» i »jultomtens land» och arbete i en högteknologisk grön industri (Eriksson & Nuottaniemi kommande). Angelo hade bara varit en knapp månad i Skellefteå när vi först sågs och han fångade mitt intresse med sin intensiva närvaro och smittande entusiasm. Framför allt stack han ut genom att verka osedvanligt motiverad att lära sig svenska, och han berättade att han tänkte pressa sig själv för att bli bra på språket så snabbt som möjligt.

Exempel 4. Utdrag ur fältanteckningar, mars 2024

Angelo beskriver sig själv som »driven» och tar ivrigt emot tips från läraren om hur han kan öva på andra sätt, via webben t.ex. Men helst vill han bli »exponerad» för sammanhang där det bara talas svenska, och där han blir tvingad att göra så. Läraren tipsar om Röda korsets språkkafé på söndagar. Angelo skriver ner informationen och säger att han ska gå. Han har mycket fritid men lite att göra, så det passar perfekt. Han har till och med kollat upp möjligheten att ta extrajobb som diskare på en pizzeria som drivs av ett par personer från hans hemland, och tänker att det skulle kunna vara ett sätt att höra mer svenska än vad han gör på Northvolt. Så länge han bara är i batterifabriken på dagarna kommer han »aldrig» att lära sig svenska, säger han.

I en intervju några dagar senare förklarade Angelo att han såg det som sin skyldighet att lära sig majoritetsspråket, av respekt för samhället han nu planerade att bli en del av. Han hade – som många andra av arbetarna jag mötte i barackerna – en räckta av personliga och yrkesmässiga svårigheter bakom sig, och skulle gärna bli kvar i norra Sverige en längre period, om än inte specifikt på batterifabriken. Då hängde det på honom att passa in i det nya samhället, menade han: »I'm in your country I'm a guest (.) you know how a guest shows that he's a guest? (.) he's behaving that way that his hosts are happy» [»jag är i ert land jag är gäst (.) vet du hur en gäst visar att han är gäst? (.) han betar sig på ett sånt sätt att hans värd är nöjd»] (Angelo, mars 2024).

Genom uttalanden som detta iscensatte Angelo sig själv som främling i Sverige, men i samma veva också som »god invandrare» (Rydell m.fl. 2024 s. 11) och en i det närmaste ideal andraspråksinlärare i kravpolitikens mening (Dahlstedt & Fejes 2020, Svensson 2023): motiverad, självsäker och med en stark önskan att bli en del av det samhälle där målspråket talas. Det kunde därför, insåg jag snart, finnas en metodologisk poäng med att ägna just hans erfarenheter särskild uppmärksamhet. Samtidigt som Angelo till viss del stack ut med sitt intensiva, sociala sätt och sin tilltro till den egna förmågan kunde just dessa egenskaper bli en utgångspunkt för att utforska gränserna för de dominerande nyliberala språkideologierna – vad var egentligen möjligt att åstadkomma för en till synes exceptionellt motiverad individ i den här kontexten?

För Angelo, men också för de deltagare på svenskkursen som inte artikulera sin motivation och sina skyldigheter gentemot mottagarlandet i riktigt lika starka ordalag, bar majoritetsspråket uppenbarligen på ett löfte om starkare anknytning till, och integration i, lokalsamhället. Men detta löfte hängde i arbetarnas narrativ på ett komplext sätt samman med ett annat mer akut behov

som uppenbarade sig för dem allteftersom villkoren för livet i barackerna och på fabriken blev tydligare för dem; nämligen att frigöra sig från Northvolts disciplinära regim. Denna disciplinära regim upprättade emellertid samtidigt de tämligen snäva ramar som språkinläringen faktiskt kunde förekomma inom.

Genom att dels maximera den period under vilken tillfälliga anställningskontrakt är möjliga, dels knyta arbetarnas boende direkt till arbetet i fabriken på ett för svenska förhållanden tämligen ovanligt sätt, kunde migrantarbetarnas prekära förhållanden utnyttjas för att skapa en lojal och följsam arbetsstyrka. Det boende som i rekryteringsfasen närmast beskrevs som en anställningsförmån, visade sig i själva verket bestå av hundratals baracker uppställda på en grusplan i ett industriområde (se figur 1), där arbetarna riskerade både jobb och boende om de bröt mot någon av de dussintalet mer eller mindre arbiträra regler som de underkastades (se Eriksson & Nuottaniemi kommande, för en mer omfattande analys av denna arbetsregim). Eftersom uppehållstillståndet för de arbetare som kom från tredjeland var knutet till anställningen på Northvolt, riskerade dessa även att förlora sin rätt att stanna i landet om de blev av med jobbet.

Figur 1. Camp Solbacken. Barackboende för migrantarbetare på batterifabriken Northvolt i Skellefteå, juni 2024. Foto: Johannes Samuelsson.

Att inte arbetarna ges tillräckliga förutsättningar för att lära sig svenska kan ses både som *en del av* disciplineringen och, som vi ska se ännu tydligare i nästa avsnitt, *ett resultat* av densamma (jfr Mau 2021 s. 235). Det är viktigt att komma ihåg att även om svenska arbetsplatser idag vanligen lämnar mer utrymme åt arbetares agens än vad batterifabriken Northvolt gjorde, är disciplinering i själva verket en integrerad del av det kapitalistiska produktionssättet (Marx 2018 s. 289). Vilka former disciplineringen tar varierar i tid och rum, bland annat på grund av styrkeförhållandena mellan klasserna, men målsättningen är alltid densamma: produktion av mervärde. Kan detta uppnås genom mer självstyrande arbetare finns det ingenting som hindrar arbetsplatser med flexibla arbetstider, hemarbete och andra typer av anställningsförmåner, men om inte dras snaran ganska snart åt om arbetarna (Mau 2021 s. 223). Finns det då inga eller svaga motverkande krafter, som en organiserad arbetarklass eller en lokal och nationell politisk elit med egna intressen, blir resultatet lätt det som under en period gick att skåda i materiell form i Skellefteå, där produktionen av varor sammanföll med en *produktion av rum* helt efter kapitalets eget beläte (jfr Harvey 2009). I sin mest framskridna form, som Marx kallar »maskineriets automatiska system» eller »automaton», framstår arbetarna blott som ett bihang till maskinerna, eller rentav som »dess medvetna lemmar» (Marx 1993 s. 693). Många mänskliga förmågor och kunskaper är då absorberade i det fasta kapitalet, som en del av det allmänna intellektet, vilket bland annat gör språkliga resurser som inte kan nyttjas som en gratis gåva överflödig.

5.2.2 Att lära sig språk i en accelererad produktionsregim

I och med att Angelo är EU-medborgare behöver han visserligen inte oroa sig för utvisning. Men ganska snart förstår han att disciplineringsregimen, såsom den materialiseras i den rumsliga organiseringen av arbete och fritid för de anställda, har påtagliga konsekvenser för hans rörelsemönster, och därmed även för vilken form av språkrepertoar han har möjlighet att utveckla i Skellefteå. Arbetet på batterifabriken är organiserat i femskift, vilket gör att han har långa pass med varierande arbetstider. I den mån det interageras språkligt på arbetsplatsen sker det sällan på svenska, även om det är tveksamt i vilken utsträckning det *i sig* skulle ha varit en tillräcklig förutsättning för framgångsrik språkinläring (Piller 2016 s. 81). Den fritid som Angelo inledningsvis uppfattade som så omfattande behöver han framför allt för återhämtning från det slitsamma arbetet, samtidigt som barackerna är så segregerade från staden i övrigt att det ändå är svårt att finna meningsfulla interaktionsmöjlig-

heter på svenska. Den svenskundervisning som bedrivs av studieförbunden i barackerna saknar därtill stöd från arbetsgivaren, vilket gör att den måste ske på arbetarnas ojämnt fördelade fritid. Resultatet blir en svårorganiserad undervisningsverksamhet, som sker under tämligen nyckfulla former.

Under det dryga halvår som jag följer deltagarna på språkkursen när de kämpar med att lära sig svenska blir det allt tydligare hur svårt, för att inte säga omöjligt, det är under rådande arbetsordning. Tidigare studier har visat att även om engelska är det officiella arbetsspråket på många industriarbetsplatser är i praktiken ofta det lokala majoritetsspråket dominerande (Lønsmann 2024). Det verkar inte ha varit fallet på Northvolt. Information från arbetsledare skedde enligt de intervjuade arbetarna huvudsakligen skriftligt på engelska på plattformen Teams, och svenska förekom muntligt endast i konversationer där alla var svensktalande.

För att få en tydligare uppfattning om hur ofta den motiverade inläraren Angelo har möjlighet att använda majoritetsspråket ber jag honom i juni, mot slutet av sina sex månader som bemanningsanställd på Northvolt, att föra dagbok under en 18-dagarsperiod som omfattar två skiftperioder (natt respektive dag) och en fem dagar lång ledighet däremellan. På eget initiativ väljer han att göra detta i form av en ljuddagbok. Jag låter honom själv välja vad han vill inkludera i sin dagbok, men ber ändå att han särskilt uppmärksammar vilka språk han använder under dagen, och under vilka omständigheter det sker. I exempel 5 har jag extraherat alla avsnitt där han explicit talar om sin användning av svenska, men också de där han talar om sin tilltagande trötthet. I stigande grad framgår det nämligen hur båda dessa hänger ihop i Angelos narrativ.

Exempel 5. Utdrag ur Angelos dagbok, juni 2024

Dag 1: No, I didn't practice Swedish today. Nothing. I don't know if I even spoke a word. I made fun with my Swedish boss, to say hello in Swedish. That's it. [Nej, jag övade inte svenska idag. Ingenting. Jag vet inte om jag talade ett enda ord. Jag skojade med min svenska chef och sa hej på svenska. Det är allt.]

Dag 2: I'm tired. I'm crazy tired, I'm exhausted so now I will finish. [Jag är trött. Jag är galet trött, jag är utmattad så nu slutar jag.]

Dag 3: I didn't speak Swedish anything, because we didn't have an opportunity and then I was also a bit alone. So yeah, the day was hard. I would say that I'm really tired after 3 days of 12 hours work, but mainly mentally tired. [Jag talade inte svenska någonting, eftersom vi inte hade möjlighet och sen var jag också lite ensam. Så ja, dagen var tuff. Jag skulle säga att jag är riktigt trött efter 3 dagar med 12 timmars arbete, men framför allt mentalt trött.]

Dag 4: I didn't speak Swedish even for a bit today. [Jag talade inte ens svenska lite grann idag.]

Dag 5: It was an intense day, I'm really tired, exhausted. I didn't speak Swedish nothing. [Det var en intensiv dag, jag är riktigt trött, utmattad. Jag talade inte svenska ingenting.]

Dag 6: Another day of job. I'm from day to day more exhausted, more tired. I just want to go to sleep. [Ännu en dag av jobb. Jag är från dag till dag mer utmattad, tröttare. Jag vill bara sova.]

Dag 8: I'm really tired so, today I hope that I will sleep many hours. That I get back my hours. [Jag är riktigt trött så, idag hoppas jag att jag ska sova många timmar. Att jag får tillbaka mina timmar.]

Dag 10: Mainly, I cannot say that I was learning Swedish, I didn't read Swedish nothing, or learning new Swedish words, even be exposed to Swedish language. Because most of the guys here even we are foreigners we are speaking English, so I don't know how it will go. But definitely on that maybe I'm disappointed through diary, because my Swedish is regressing in a way. [I grund och botten, jag kan inte säga att jag lärde mig svenska, jag läste inte svenska ingenting, eller lärde mig nya svenska ord, ens var exponerad för svenska språket. Eftersom de flesta killarna här även vi är främlingar vi pratar engelska, så jag vet inte hur det ska gå. Men definitivt när det gäller det så kanske jag är lite besviken genom dagbok, för min svenska regredierar på sätt och vis.]

Dag 11: Today I was not even a second in an environment that I could speak Swedish. [Idag var jag inte ens en sekund i en miljö där jag kunde tala svenska.]

Dag 12: Today was Swedish course, but I couldn't participate so my Swedish is the same I would say, or regressing because I don't practice it. Language is like this, when you practice it you are more confident and when you are more confident you are expressing yourself more fluently and that's the way you learn, and for now I'm not in it. [Idag var svenskkurs, men jag kunde inte delta så min svenska är densamma skulle jag säga, eller regredierar eftersom jag inte övar. Språk är så, när du övar är du mer självsäker och när du är självsäker uttrycker du dig själv mer flytande och det är så du lär dig, och för tillfället är jag inte i det.]

Dag 13: I didn't speak any Swedish, we had so much to do. [Jag talade inte någon svenska, vi hade så mycket att göra.]

Dag 18: Hard days behind me, but luckily we are through. Now I go to sleep, and hope that I can sleep long and tight. That will give me strength and power to go on. And for sure I will not go to Swedish [class] today. [Tuffa dagar bakom mig, men som tur är har vi kommit igenom. Nu går jag och lägger mig, och jag hoppas att jag kan sova länge och djupt. Det kommer att ge mig styrka och kraft att gå vidare. Och helt säkert kommer jag inte gå till svenska idag.]

Två saker framgår med all önskvärd tydlighet av Angelos dagliga rapporter: dels hur intensivt och tröttande arbetet på batterifabriken är, dels hur få möjligheter han har att använda eller träna svenska. Han blir tröttare och tröttare för var dag som går och mot slutet av 18-dagarsperioden önskar han ingenting hellre än att få gå och lägga sig. Samtidigt blir han mer och mer resignerad gällande språkutvecklingen, och konstaterar till sist modfällt att hans svenska »regredierar», och att det inte finns någonting han kan göra åt det. Den inledande självtillräckligheten har svängt till vad som närmast kan beskrivas som dess totala motsats – en fullständig uppgivenhet, med påtagligt minskad *investering* (Norton 2013) i inläringen av svenska som följd. I Angelos narrativ hänger de här två sakerna – det vill säga tröttheten och den obefintliga språkinläringen – uppenbarligen ihop. Med hjälp av Marx analyser av kapitalets kretslopp går det att se hur det finns anledning att tro att de också gör det på ett mer grundläggande plan.

I *Grundrisse* (Marx 1993), men också i volym 2 av *Kapitalet* (Marx 1971), framgår i detalj hur disciplineringen av arbetare hänger samman med grundläggande motsättningar inbäddade i det *fasta kapitalet*, det vill säga maskiner, byggnader och infrastruktur (se också Harvey 2013 s. 109 f.). Då kapitalismen är ett system som bygger på att värde hela tiden måste befinna sig i rörelse är det ett potentiellt problem att en stor mängd kapital måste bindas upp och göras förhållandevis orörligt för att möjliggöra accelererad cirkulation för systemet som helhet. En av konsekvenserna av denna fundamentala motsättning är behovet av en lojal och disciplinerad arbetsstyrka som kan pressas att nyttja det fasta kapitalet så effektivt och intensivt som möjligt, helst dygnet runt. I ett företag som Northvolt, där stora mängder fiktivt kapital uppbådats för att investera i ny, kostsam teknologi blir detta behov särskilt påtagligt. Det är därför Angelo och de andra migrantarbetarna knyts så starkt till de två fasta punkterna i den lokala produktionsregimen, fabriken och barackboendet, som de dagligen rör sig fram och tillbaka mellan i en accelererande malström.

Den mänskliga språkförmågan har visserligen biologiska och medfödda element, men i sina konkreta, materialiserade former är språk också en lokal *praktik*, lika mycket beroende av individens kognitiva förmågor som av sammanhang där det kan utvecklas i dialog med andra människor (Pennycook 2010). Det är främst av denna anledning som språkinläring är en i grunden långsam process – den behöver helt enkelt en viss grad av friktion, i form av exempelvis tidskrävande mänskliga möten, för att bli möjlig. På så sätt kan den nästan betraktas som antitetisk till kapitalismens ideala process. I situationer som den Angelo och hans kollegor befinner sig i, där mänskliga kroppar skyff-

las fram och tillbaka för att så motståndslöst som möjligt assistera det automatiska maskineriet, är det därför ingen överraskning att kropparna dels reagerar genom utmattning, dels genom att absorbera få eller inga av de språkliga resurser som cirkulerar utanför själva fabriksregimen. Det krävs inga ideologier som övertygar Angelo om engelskans förträfflighet som internationellt språk och det lokala språkets begränsningar – det sker ingen inlärn timer av svenska av den enkla anledningen att det inte är kompatibelt med ekonomins stumma tvång (jfr Eagleton 2024 s. 35).

När nyheterna om batterifabrikens produktionsproblem, och så småningom varsl et av 1 000 medarbetare, kommer hösten 2024, blir det tydligt hur sammanflätade också de lokala språkideologiska förändringarna varit med de ekonomiska förhållandena. Nästan över en natt försvinner v urmen för det engelska språket och viljan att anpassa sig till nykomlingarna. Åter aktiveras i stället den ideologiska övertygelsen att det endast finns *ett* naturligt språk i Sverige, nämligen svenska (jfr Lønsmann 2015 s. 345). När jag möter en grupp avskedade arbetare på en jobbmässa i Skellefteå i november 2024, berättar de att nästan ingen av de regionala arbetsgivare de träffat vill anställa personer som inte talar svenska »flytande» (Fältanteckningar, november 2024, se även Connolly 2024). Dessutom framkommer ett mer grundläggande problem: utöver jobben på batterifabriken finns inte många arbetstillfällen överhuvudtaget, och de som finns inom framför allt vård- och omsorgsy rken ger en för låg lön i jämförelse med de dryga 28 000 kronor i månaden som krävs för att få ett arbetsvisum (Tjänsteperson på arbetsmarknadsenheten, november 2024). EU-medborgarna vill över lag inte ta dessa jobb utan reser snart vidare till andra tillfälliga anställningar i Europa, medan de så kallade tredjelands-medborgarna på grund av inkomstkraven för uppehållstillstånd inte kan ta jobben även om de så önskat.

Angelo hör till en liten grupp östeuropéer som dröjer sig kvar i Skellefteå några månader efter avskedet, med ett allt svagare hopp om att hitta någon annan sysselsättning som kan göra det värt att stanna. Liksom många andra friställda arbetare börjar han också regelbundet delta i ABF:s kurser i nybörjar-svenska, som nu plötsligt får tillräckligt med deltagare för att kunna erbjuda dagliga lektioner (Kursledare, oktober 2024). Jag och Angelo håller främst kontakten via *WhatsApp*, men möts också vid ett par tillfällen under hösten. När vi ses på jobbmässan i november har han börjat tröttna på de många vaga löften a som bland annat förmedlas av representanter för kommunledningen. På digitala annonstavlor i kulturhuset proklamerar de hur viktiga de inflyttade arbetarna är för regionen och den gröna omställningen. När Angelo ser tav-

lorna skakar han på huvudet och upprepar något han sagt till mig den senaste tiden. »You Swedish are full of shit. I have learned through life that the things we talk about the most, are in reality the opposite» [»Ni svenska är fulla av skit. Jag har lärt mig genom livet att det vi pratar mest om, är i verkligheten tvärtom»] (Fältanteckningar, november 2024). Halvåret i den gröna industrin är en av de erfarenheter som bidragit till Angelos tolkning av språket, det »vi pratar mest om», som totalt åtskilt från »verkligheten». Det må vara drastiskt uttryckt, och inte helt i linje med en kritisk sociolingvistisk förståelse av relationen mellan diskurs och materialitet, men säger ändå någonting väsentligt om förhållandet mellan det som jag i denna artikel också benämnt *bas* och *överbyggnad*. Det snabbt skiftande sociolingvistiska landskapet i Skellefteå tyder åtminstone på att de i diskurser uttryckta ideologierna väger oerhört lätt när de ekonomiska förhållanden som möjliggjort dem förändras drastiskt.

6 Avslutande diskussion

Att språkpraktiker på arbetsplatsen påverkas av, och påverkar, både policy och ideologi är väl belagt av sociolingvister och tillämpade lingvister (se t.ex. Lønsmann 2024). Vad jag kunnat demonstrera i denna artikel är att en analys av relationen mellan praktik och ideologi inte är komplett utan en förståelse för den strukturerande kraft som ekonomins *bas* utgör på dess *överbyggnad* (Marx 1970). Det, under en period, entusiastiska accepterandet av »flerspråkighetens börda» (Heller 2013) i denna periferaliserade del av norra Sverige kan visserligen delvis förklaras med hänvisning till engelskans symboliska värde (O'Regan 2021 s. 6), kopplat till social prestige och status. Detsamma gäller batterifabrikanten Northvolts syn på engelska som ensamt internationellt språk och därför »naturligt» *lingua franca* (jfr Lønsmann 2015). Min analys tyder emellertid på att dessa ideologier på sin höjd är ytfenomen och ingen ensam orsak till språkpraktikernas utveckling. Huruvida lokalbefolkningen eller de inflyttade arbetarna är för eller emot engelskans tillfälliga roll i Skellefteå verkar i själva verket ha varit av sekundär betydelse. Även den återuppväckta nationalistiska språkpolitiken varierar, som vi sett, i betydelse i tid och rum. Ideologier om språk tycks på så vis vara *hyperflexibla*; de kan mobiliseras vid behov men får genomslag på den kapitalistiska arbetsmarknaden bara i den mån de är förenliga med ekonomins stumma tvång (Mau 2021), det vill säga utökad mervärdesproduktion.

Med hjälp av den marxistiska värdeanalysen har det gått att påvisa hur det snarare än ideologi är tendenser i det kapitalistiska systemet som förklarar dels varför arbetsspråket i de nya industrierna *måste* vara engelska, dels varför arbetarnas, men i förlängningen också lokalsamhällets, specifika språkpraktiker är av underordnad betydelse för de gröna kapitalisterna. En orsak till att dessa tendenser blir så framträdande just i den här kontexten är att behovet av hastighet, i kombination med avsaknaden av motkrafter, har skapat förutsättningar för en form av accelererat undantagstillstånd i de nya industrierna. Northvolt-grundaren Peter Carlssons »känsla av brådska» har präglat hela den så kallade gröna omställningen i norr, och gjort att kapitalismen här kunnat fungera nära sitt »rena tillstånd» (jfr Harvey 2013 s. 110–111). Resultatet är på den lokala mikronivån produktionen av de dystopiska platser vi nu ser i dess mest framträdande form i Skellefteå, och som – den gröna inramningen till trots – syftar till ackumulation av kapital men inte mycket annat. Den mänskliga språkförmågan fungerar å ena sidan som en form av »gratis gåva» till kapitalet under dessa förutsättningar (Block 2019, se även Harvey 2017 s. 94 f.), men är å andra sidan i sina konkreta uttryck ett potentiellt friktions-skapande element. Vad som spelar roll för ett företag som Northvolt är i slutändan att språkanvändningen inte kommer i vägen för det som verkligen betyder någonting, det vill säga den profitskapande processen.

Men att språkideologierna väger lätt i relation till de materiella krafterna är inte detsamma som att de är obetydliga. Ofta förleder metaforiken om bas och överbyggnad kritiker att dra förhastade slutsatser om en inneboende reduktionism i den marxistiska teoribildningen, som om Marx skulle ha hävdat att det enda som betyder någonting är ekonomin. Vad Marx sannolikt menar är emellertid inte att materiella betingelser i *allmänhet* bestämmer sådant som idéer, språk och sociala relationer, och att dessa därför i alla lägen är av underordnad betydelse. Som David Harvey (2013 s. 23) påpekat är det tydligt att Marx betraktar relationen mellan bas och överbyggnad dialektiskt, och att han dessutom syftar specifikt på produktionen av mervärde och hur denna utgör en tvingande omständighet för alla aktörer i just det kapitalistiska produktions-sättet (jfr Mau 2021). Mervärde, i sin tur, är en social relation, karaktäriserad främst av det privata ägandet, vilket innebär att det som har betydelse och är bestämmande i ett kapitalistiskt samhälle är de konkreta och materiella arbetsprocesser som skapar mervärde (Harvey 2013 s. 23). I och med att mervärdesproduktionen är helt beroende av levande arbete, och människan till sin natur

kan betraktas som en social och språkande varelse (McNally 2001), går det att argumentera för att språkliga resurser bör ses som en del av *både* bas och överbyggnad (jfr Block 2019). En mer utvecklad teori om hur språkliga praktiker förhåller sig till den marxistiska uppdelningen i bas och överbyggnad ligger förvisso bortom den här specifika studiens anspråk, men det skiftande socio-lingvistiska landskapet i norra Sverige tycks mot bakgrund av denna studie vara en sällsynt lämplig kontext för att utreda dessa frågor vidare.

Mer specifikt så har mitt argument i den här artikeln varit att språkens varierande värde i den gröna omställningen framför allt kan relateras till behovet av en disciplinerad och flexibel arbetskraft. Detta behov är visserligen en integrerad del av det kapitalistiska systemet, men har å ena sidan ökat i batterifabrikens kontext till följd av det fasta kapitalets, det vill säga teknologins, framträdande betydelse, och å andra sidan kunnat tillfredsställas mer motståndslöst i det rumsliga undantagstillstånd som varit. Inte minst har jag härvidlag visat på betydelsen av att basala kunskaper i engelska har uppgått i det som Marx (1993 s. 706) kallar för »det allmänna intellektet». Med det avses både att uppgifter som tidigare krävt språklig interaktion mellan arbetare nu finns inbäddade i maskineriet, och att en viss typ av språkliga resurser, förknippade med det globala språket engelska, blivit generiska. Genom att språket lärs inte bara formellt i klassrumsundervisning världen över, utan också informellt genom till exempel gaming, interaktioner på sociala medier och tevetittande, har grundläggande kompetens i engelska blivit så allmänt spridd att den kan fungera som en form av gratis gåva till de gröna kapitalisterna, som pressade av tilltagande accelerationskrav strävat efter att minska behovet av träning och utbildning.

Lokalsamhällets omfamnande av engelska har måhända byggt mer på dess symboliska snarare än dess ekonomiska värde, och i slutändan kan det visa sig både kostsamt och kontraproduktivt att så beredvilligt acceptera ett enskilt företags föredragna språkpraktiker. Det högsta priset för den »fria gåvan» till batterifabrikanten har emellertid betalats av de arbetare som har varit nödvändiga för produktionen av mervärde, men som genom att reduceras till mer eller mindre språklösa kroppar också blivit utlämnade åt det enskilda företags disciplinerande organisation.

Litteratur

- Best, Beverly, 2024: *The Automatic Fetish: The Law of Value in Marx's Capital*. London: Verso Books.
- Block, David, 2019: What on Earth is 'Language Commodification'? I: Barbara Schmenk, Stephan Breidbach & Lutz Küster (red.): *Sloganization in Language Education Discourse*. Bristol: Multilingual Matters. S. 121–141.
- Blommaert, Jan & Jie, Dong, 2010: *Ethnographic fieldwork: A Beginner's Guide*. Bristol: Multilingual Matters.
- Cavanaugh, Jillian R., 2020: Language Ideology Revisited. I: *International Journal of the Sociology of Language*, 2020(263). S. 51–57.
- Christophers, Brett, 2024: *The Price is Wrong: Why Capitalism Won't Save the Planet*. London: Verso.
- Connolly, Paul, 2024: Civilekonomen Sumaiya grät i floder: "En utsatt situation". I: Norran, 2024-10-30. <https://www.norran.se/story-nyheter/skelleftea/artikel/civilekonomen-sumaiya-grat-i-floder-en-utsatt-situation/lz4zmep> [Hämtad: 2024-11-01].
- Dahlstedt, Magnus & Fejes, Andreas, 2020: Språkrakens politik. I: Andreas Fejes & Magnus Dahlstedt (red.): *Perspektiv på skolans problem: Vad säger forskningen?* Lund: Studentlitteratur. S. 155–169.
- Den gröna kapplöpnigen, 2023: [TV-program]. Stockholm: SVT. <https://www.svt-play.se/video/eDmd2Nm/den-grona-kapplopnigen?video=visa&position=1792> [Hämtad 2025-04-29].
- Dunlap, Alexander, 2023: The Structures of Conquest: Debating Extractivism(s), Infrastructures and Environmental Justice for Advancing Post-Development Pathways. I: *International Development Policy*, 16.
- Eagleton, Terry, 2024: *Ideology: an introduction*. London: Verso.
- Eriksson, Madeleine, 2010: (Re)producing a Periphery: Popular Representations of the Swedish North. Umeå: Umeå universitet.
- Eriksson, Madeleine, Lundgren, Anna Sofia, & Liliequist, Evelina, 2024: Logics of Competition: The Forming of Opinion in the Bid for a Green Mega Investment. I: *Geografiska Annaler. Series B, Human Geography*. S. 1–17.
- Eriksson, Madeleine & Nuottaniemi, Andreas (kommande): Ordering Labour: A Shifting Labour Regime of a 'Green Investment'. I: Rikard H. Eriksson & Høgni Kalsø Hansen (red.): *Handbook of Labour Mobility – Global, Regional and Local Perspectives*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing.
- Fejes, Andreas & Dahlstedt, Magnus, 2023: Adult Migrants' Language Learning, Labour Market, and Social Inclusion. I: *Social Inclusion*, 11(4). S. 1–4.
- Fällman, Liz, 2024: Vittnesmål inifrån Northvolt: "Säkerheten var ett skämt". I: *Flamman*, 2024-10-02. <https://www.flamman.se/vittnesmal-inifran-northvolt-sakerheten-var-ett-skamt/> [Hämtad 2024-11-24].
- Garefelt, Petrus, Hane-Weijman, Emelie, & Eriksson, Rikard H., 2025: Labour demand in a 'green megaproject': Regional path creation or continuity following the entry of Northvolt? I: *Global Challenges & Regional Science*, 1.

- Hammersley, Martin, & Atkinson, Paul, 2007: *Ethnography: Principles in practice*. London: Routledge.
- Harvey, David, 2009: *Den globala kapitalismens rum: På väg mot en teori om ojämn geografisk utveckling*. Hägersten: Tankekraft.
- Harvey, David, 2013: *A companion to Marx's Capital Volume 2*. London: Verso.
- Harvey, David, 2017: *Marx, Capital and the Madness of Economic Reason*. London: Profile Books.
- Harvey, David, 2023: *A companion to Marx's Grundrisse*. London: Verso.
- Hedberg, Gerth, 2023: *Startar ny sajt – på engelska: Anställer brittisk journalist*. I: Norran, 2023-02-10. <https://norran.se/nyheter/skelleftea/artikel/startar-ny-sajt-pa-engelska-anstaller-brittisk-journalist/r16gq5kj> [Hämtad 2023-03-15].
- Heinrich, Michael, 2013: *Introduktion till de tre volymerna av Marx Kapitalet*. Hägersten: Tankekraft.
- Heller, Monica, 2013: *Repositioning the Multilingual Periphery: Class, Language, and Transnational Markets in Francophone Canada*. Oxford: Oxford University Press.
- Heller, Monica & Duchêne, Alexandre, 2012: *Pride and Profit: Changing Discourses of Language, Capital and Nation-State*. I: Alexandre Duchêne & Monica Heller (red.): *Language in Late Capitalism*. London: Routledge. S. 1–21.
- Heller, Monica & McElhinney, Bonnie, 2017: *Language, Capitalism, Colonialism: Toward a Critical History*. Toronto: University of Toronto Press.
- Holborow, Marnie, 2015: *Language and Neoliberalism*. London: Routledge.
- Holgersen, Ståle, 2022: *Krisernas tid: ekologi och ekonomi under kapitalismen*. Göteborg: Daidalos.
- Kraft, Kamilla, 2020: *Transience and Tunnel Esperanto: A Study of Multilingualism, Work and Relationship-building on a Tunnel Mining Project*. I: *International Journal of the Sociology of Language*, 264. S. 163–186.
- Lindberg, Andreas & Kejerhag, Jenny, 2025: *Northvolts produktion stoppas*. I: *Dagens Nyheter*, 2025-05-22, <https://www.dn.se/ekonomi/northvolts-produktion-stoppas/> [Hämtad 2025-05-22].
- Lønsmann, Dorte, 2015: *Language Ideologies in a Danish Company with English as a Corporate Language: "It has to be English."* I: *Journal of Multilingual and Multicultural Development*, 36(4). S. 339–356.
- Lønsmann, Dorte, 2024: *English in the Nordic Workplace: Practices, Policies, and Ideologies*. I: Elizabeth Peterson & Kristy Beers Fägersten (red.): *English in the Nordic Countries*. London: Routledge. S. 148–164.
- Lønsmann, Dorte & Kraft, Kamilla, 2018: *Language Policy and Practice in Multilingual Production Workplaces*. I: *Multilingua*, 37(4). S. 403–427.
- Lønsmann, Dorte & Mortensen, Janus, 2018: *Language Policy and Social Change: A Critical Examination of the Implementation of an English-only Language Policy in a Danish Company*. I: *Language in Society*, 47(3). S. 435–456.
- Marx, Karl, 1970: *Till kritiken av den politiska ekonomin*. Stockholm: Arbetarkultur.
- Marx, Karl, 1971: *Kapitalet: Kritik av den politiska ekonomin. Bok 2 Kapitalets cirkulationsprocess*. Lund: A-Z.

- Marx, Karl, 1973: *Kapitalet: Kritik av den politiska ekonomin. Bok 3 Den politiska ekonomins totalprocess*. Lund: A-Z.
- Marx, Karl, 1993: *Grundrisse: Foundations of the Critique of Political Economy*. London: Penguin.
- Marx, Karl, 2018: *Kapitalet: Kritik av den politiska ekonomin. Första boken. Kapitalalets produktionsprocess*. Lund: Arkiv förlag.
- Mau, Søren, 2021: *Stum tvang: En marxistisk undersøgelse af kapitalismens økonomiske magt*. Aarhus: Forlaget Klim.
- McNally, David, 2001: *Bodies of Meaning: Studies on Language, Labor, and Liberation*. Albany: State University of New York Press.
- Milani, Tommaso, Bauer, Simon, Carlson, Marina, Spehar, Andrea, & Brömssen, Kerstin von, 2021: *Citizenship as Status, Habitus and Acts: Language Requirements and Civic Orientation in Sweden*. I: *Citizenship Studies*, 25(6). S. 756–772.
- Mortensen, Janus, 2024: *Beyond Threat or Opportunity: English and Language Ideological Tensions in the Nordic Countries*. I: Elizabeth Peterson & Kristy Beers Fägersten (red.): *English in the Nordic Countries*. London: Routledge. S. 104–124.
- Northvolt, 2024: *Northvolt: Challenge Accepted*. LinkedIn. <https://www.linkedin.com/company/northvolt/> [Hämtad 2024-11-22].
- Norton, Bonny, 2013: *Identity and Language learning: Extending the Conversation*. Bristol: Multilingual Matters.
- Nuottaniemi, Andreas, 2023: *Flerspråkighetens gränser: språkdidaktik på (o)jämlig grund i migrationernas tid*. Umeå: Bokförlaget h:ström - Text & Kultur.
- Nuottaniemi, Andreas, 2024: *The Slowness of Language, the Speed of Capital: Conflicting Temporalities of the “Green Transition” in the Swedish north*. I: *Multilingua*, 43(5). S. 637–665.
- Näsmän, Mattias, Bergquist, Ann-Kristin, Björling, Nils, Eriksson, Madeleine, Hane-Weijman, Emelie, Liliequist, Evelina, Lindmark, Magnus, Lundberg, Johan, Lundgren, Anna Sofia, Müller, Dieter K., Rataj, Marcin, Rönnblom, Malin, Scott, David, Viklund, Roine, & Eriksson, Rikard, 2024: *A Promised Land? Second Summary of the Research Program*. Umeå: Umeå universitet.
- Olofsson, Irma, 2024: *Invisible Yet Essential: The Role of Seasonal Labour Migration in Sweden’s Green Industries*. Umeå: Umeå universitet.
- O’Regan, John P., 2021: *Global English and Political Economy: An Immanent Critique*. London: Routledge.
- Pennycook, Alastair, 2010: *Language as a Local Practice*. London: Routledge.
- Peterson, Elizabeth, & Fägersten, Kristy Beers (red.), 2023: *English in the Nordic Countries: Connections, Tensions, and Everyday Realities*. London: Routledge.
- Piller, Ingrid, 2016: *Linguistic Diversity and Social Justice: An Introduction to Applied Sociolinguistics*. Oxford: Oxford University Press.
- Regeringskansliet., 2024: *Grönt accelerationskontor ska öka takten i industrins omställning*. Regeringskansliet. <https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2024/06/gront-accelerationskontor-ska-oka-takten-i-industrins-omstallning/>

- Rydell, Maria, Colliander, Helena, Dahlstedt, Magnus, & Gruber, Sabine, 2024: Language as a Key to Society? Perceptions of Language, Belonging, and Responsibility among Migrants in Sweden. I: *Nordic Journal of Migration Research*, 15(2). S. 1–18.
- Samuelsson, Patrik, 2023: Industriebloom lockar utländsk arbetskraft – nu tvingas Skellefteåborna damma av skolengelskan. I: SVT Nyheter, 2023-02-19. <https://www.svt.se/nyheter/lokalt/vasterbotten/engelskan-vaxer-i-ett-vaxande-skelleftea> [Hämtad 2023-03-15].
- Samuelsson, Patrik, 2025: Var tredje anställd på Northvolt i Skellefteå kan tvingas lämna landet. I: SVT Nyheter, 2025-03-24. <https://www.svt.se/nyheter/lokalt/vasterbotten/oviss-framtid-for-de-med-arbetsstillstand-pa-konkursade-northvolt-i-skelleftea> [Hämtad 2025-03-24].
- Seymour, Richard, 2024: *Disaster Nationalism: The Downfall of Liberal Civilization*. London: Verso.
- Skellefteå kommun, 2019: Ansökan från Internationella Engelska skolan i Sverige om godkännande som huvudman för internationell skola på grundskolenivå i Skellefteå kommun från och med läsåret 2020/2021 (Dnr KS 2019-000178600). Skellefteå kommun.
- Smith, Tony, 2013: The "General Intellect" in the Grundrisse and Beyond. I: *Historical Materialism*, 21(4). S. 235–255.
- Standing, Guy, 2013: *Prekariatet: Den nya farliga klassen*. Göteborg: Daidalos.
- Svensson, Hanna, 2023: "We Kiss Everyone's Hands to Get a Permanent Job, but where is it?": The Failure of the Social Inclusion Narrative for Refugees. I: *Social Inclusion*, 11(4). S. 13–23.
- Sveriges Radio, 2021: Peter Carlsson. I *Sommar i P1*. <https://sverigesradio.se/avsnitt/peter-carlsson-sommarprat-2021>
- Söderlundh, Hedda & Kahlin, Linda, 2022: Betydelsen av svenska, engelska och andra språk för hantverkare som reser till Sverige för att arbeta: En nexusanalys av språk och arbete på den flerspråkiga byggarbetsplatsen. I: *Språk och stil NF 32*. S. 38–71.